

"מגפה"

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך: ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

מגפה

מגפה או **אפידמיה** (**מיוונית**: **επίδησις** - על; **epidemia** - עם, כלומר מגפה הפוגעת בעם) היא התפשטות מהירה של **מחלה** בקרב **אוכלוסייה**. על פי רוב, זו התפרצות פתאומית של **מחלה זיהומית**. המגפות השכיחות ביותר בסוף **המאה ה-20** ובתחילת **המאה ה-21** הן מגיפות **שפעת**. מגפה בולטת אחרת בתקופתנו, שמתפשטת לאט בהרבה מן השפעת, היא מגפת ה**אידס**.

מגפה עשויה להיות מקומית או בעלת תפוצה רחבה. מגפה עשויה להיות מוגדרת כ**פנדמיה** (מגפה רבתי, מגפה כללית) כשהיא בתפוצה רחבה וללא שליטה.

□ הגדרה ושלבים

ארגון הבריאות העולמי הגדיר דירוג בעל שישה שלבים שמתארים את תהליך התפשטותו של נגיף ה**אינפלואנזה** מכמה מקרי הדבקות אצל בני אדם ועד למגפה. בנוסף לכך הוא הוסיף שתי תקופות נוספות. הנגיף מתחיל לתקוף מספר קטן של חיות שמעבירות את המחלה לבני אדם, ואז מגיעים לשלב שבו הנגיף מתחיל להתפשט מאדם לאדם באופן ישיר ומסתתים כמגפה כאשר הנגיף החדש כבר התפשט בכל רחבי העולם. **מחלה** אינה מגפה, כיוון שהמגפה נפוצה, גורמת למוות של אנשים רבים ומתפשטת במהירות. למשל, סרטן גורם למספר גדול של מקרי מוות אך לא נחשב למגפה בגלל שהמחלה אינה מתפשטת או מדבקת. להלן השלבים:

- שלב ראשון - השלב לפני שבו עדיין לא דווח הדבקות של בני אדם על ידי חיות.
- שלב שני - דיווח על הדבקות של בני אדם על ידי חיית מחמד או על ידי בעלי חיים בטבע ולכן יש חשש פוטנציאלי להתפרצות מגפה.
- שלב שלישי - מחלה שה**נגיף** שלה עבר בנייה מחדש (Reassortment) ומסוגלת לעבור בין בעלי חיים או בין בעלי חיים לבני אדם, גרמה למקרים מתפשטים או להתפשטויות של המחלה באזורים מסוימים אך עדיין לא הצליחה לעבור בין אדם לאדם ברמה מספיקה כדי לגרום להתפשטות בחברה.
- שלב רביעי - העברה של המחלה מבן אדם לבן אדם של מחלה שעברה בנייה מחדש הנמצאת בבעלי חיים או בבעלי חיים ובבני אדם ברמה שתוכל לגרום להתפשטות מתמשכת בקהילה כבר אומת.
- שלב חמישי - אותו נגיף גרם להתפשטות מתמשכת ברמה קהילתית בשתי מדינות או יותר באחד מהאזורים המוגדרים על ידי ארגון הבריאות העולמי.
- שלב שישי - בנוסף לקריטריון שהוגדר בשלב 5, אותו נגיף גרם להתפשטות מתמשכת ברמת הקהילה במדינה נוספת אחת לפחות באזור אחר שהוגדר על פי ארגון הבריאות.
- תקופת השיא האבוד - שלבי המגפה ברוב המדינות עם סיכויי הישרדות זהים צנחה מתחת לרמות השיא.
- התקופה אחרי המגפה - רמות האקטיביות של הנגיף חזרה לרמות הנצפות של הנגיף בזמן הרגיל ברוב המדינות עם סיכויי הישרדות זהים.

התגוננות

ההתגוננות מפני מגפות נעשית ברמת המדינה. למדינה יש מנגנונים לרפואה מונעת, כמו [חיסונים](#), וכן מנגנונים לזיהוי מגפות בשלבי התפרצות הראשונים כמו סטטיסטיקת דיווחים מהדרג המטפל. המדינה עוסקת גם בהעלאת מודעות הציבור לצורך להתגונן מפני מגיפות, וכן חוקרת את מוצאן (חקירה אפידמיולוגית של משרד הבריאות). במקרים מסוימים, היא אף נוקטת בענישה, למשל, כלפי מי שמפיץ מזון מזוהם. מדינות אף מיידעות אחת את השנייה על הסטטיסטיקה הרפואית הקשורה בהתפשטות מחלות עם פוטנציאל גבוה להפוך למגפות.

גורמים

מגפה של מחלה מדבקת [באוקלוסייה](#) אנושית יכולה להיווצר במספר דרכים:

- היווצרות גורם מחלה חדש, למשל, היווצרות זן חדש של [נגיף](#) כתוצרה [מוטציה](#) בזן קיים, [משחלף](#) בין שני זנים קיימים או [מהעברה אנטיגנית](#) בין זנים. שחלף והעברה אנטיגנית בין שני זנים קיימים יכולים להיווצר כשחיות חקלאיות ממינים מגוונים מאוכסנות, כשהן עוד בחיים, בכלובים סמוכים, והן מדביקות זו את זו במחלותיהן, ובהמשך הוא מדביק את האדם.
- נגיף מחיות בר עובר לחיות חקלאיות ולאדם, או לאדם ישירות. באותו אופן, נגיף מאוקלוסייה אנושית מבודדת עובר לאוקלוסייה האנושית אחרת. מגפות כאלו מתחוללות, למשל, בעקבות שיפורים בתחבורה, שמאפשרים תנועה של אנשים ושל חיות שהסתגלו לאדם (חיות בית, חולדות וכיוצא בזה) ממקום למקום. הן מתחוללות גם בעקבות הרס בתי הגידול של חיות הבר ודחיקתן אל סביבת האדם.
- שינוי תנאים שמאפשר לגורם מחלה, קשה הדבקה, שהייה באוקלוסייה, להפוך לקל הדבקה. לדוגמה, חילופי עונות יכולים הופכים את מחלות החורף לקלות יותר להדבקה. לעומת זאת, נגיף פוליו מדבק במיוחד דווקא בימי שרב חמים במיוחד. מתירנות מינית חדשה או צפיפות אוכלוסין יכולות להיות גם כן שינוי בתנאים.

מגפות נודעות

- [בספר שמואל א'](#), [פרק ד'](#), הרץ מבשר לעלי על תוצאות המלחמה "ויען המבשר ויאמר נס ישראל לפני [פלשתים](#) וגם מגפה גדולה פרצה בעם וגם שני בניך מתו חפני ופנחס וארון האלוהים נלקחה" במקרה זה הכוונה היא להרג המוני, מכת מוות.
- [המלחמה הפלופונזית](#), 430 לפנה"ס: [דבר](#) הביא ככל הנראה למות רבע מהלוחמים [האתונאים](#) ורבע מהאוקלוסייה האזרחית.
- [המגפה של יוסטיניאנוס](#): החלה בשנת [541](#) והיא המקרה המתועד הראשון של מגפת [דבר](#). החלה במצרים והגיעה ל**קונסטנטינופול**. בשיאה גרמה למותם של עשרת אלפים מתושבי העיר מדי יום, ובסך הכול הביאה למות 40% מתושבי העיר.
- [מגפת הדבר באמאוס](#) - בשנת [639](#) פרצה מגפת דבר בקנה מידה רחב בעיר [אמאוס ניקופוליס](#), פרק זמן קצר לאחר [כיבושה בידי האימפריה](#)

- המוסלמית בהנהגת שושלת הראשידון. המגפה גרמה למספר רב של נספים בקרב הצבא האסלאמי והתושבים המקומיים והאטה את התפשטותה של ח'ליפות ראשידון. "המוות השחור", במאה ה-14. מגפת דבר שהחלה באסיה, והגיעה לים התיכון ולמערב אירופה בשנת 1348. במשך שש שנים גרמה למותם של 20 מיליון מבני אירופה, שהם רבע מכלל האוכלוסייה (חצי מהאוכלוסייה במקומות שנפגעו במיוחד).
- מגפות כולרה -
  - המגפה הראשונה, בשנים 1816–1824: המגפה החלה בבנגל, התפשטה בכל הודו בשנת 1820, ובהמשך הגיעה עד סין והים הכספי.
  - המגפה השנייה, בשנים 1829–1851: הגיעה לאירופה ואחר כך לניו יורק בשנת 1832, וכעבור שנתיים הגיעה לחוף המערבי של ארצות הברית.
  - המגפה השלישית, בשנים 1852–1860: פגעה בעיקר ברוסיה, עם יותר ממיליון קורבנות.
  - המגפה הרביעית, בשנים 1863–1875: התפשטה בעיקר באירופה ובאפריקה.
  - המגיפה החמישית, בשנים 1881–1896: החלה בהודו והתפשטה לאירופה, אסיה ודרום אמריקה.
  - המגפה השישית, בשנים 1899–1923: בעלת השפעה זניחה על אירופה, בזכות שיפור בבריאות הציבור, אך פגעה קשות ברוסיה.
  - המגפה השביעית החלה באינדונזיה בשנת 1961, הגיעה לבנגלדש ב-1963, להודו ב-1964 ולברית המועצות ב-1966.
- השפעת הספרדית, בשנים 1918–1919. החלה באוגוסט 1918 בשלושה מוקדים נפרדים: ברסט, בוסטון ופריטאון, והתפשטה בכל העולם. בתוך שישה חודשים גרמה למותם של 25 מיליון איש. על-פי ההערכות, 17 מיליון מתו בהודו, 500,000 בארצות הברית ו-200,000 בבריטניה. המגפה נעלמה 18 חודשים לאחר שהחלה ומעריכים שקטלה 50 עד 100 מיליון איש.
- מחלת האבולה שזוהתה לראשונה בזאיר ובסודאן ב-1976, היא מחלה נגיפית שגורמת לדימומים. למחלה עוד אין חיסון נגד הנגיף שגורם לה. כל שנתיים-שלוש בממוצע רואים התפרצות חדשה של המחלה באפריקה. כאשר שיעור הנדבקים נע בין עשרות למאות, ושיעור התמותה עומד על 50% - 90%. תקופת הדגירה תהיה לכל היותר 21 יום והמגפה תיגמר אם אחרי שתי תקופות דגירה (42 יום) לא יאובחנו מקרים חדשים.
- מגפת האיידיס, משנת 1981 ואילך: למגפה תפוצה גלובלית, ובמרבית המדינות אין סימן של ירידה בתפוצה. מעריכים כי נכון ל-2004 למעלה מ-40 מיליון אנשים ברחבי העולם נושאים את נגיף ה-HIV וכ-27 מיליון מתו עד כה ממחלות הקשורות לאיידיס. מקורו של נגיף ה-HIV הוא באפריקה, והתפרץ לארצות הברית דרך הוואי בין השנים 1966 ו-1972. איידס נחשב למגפה בעלת אחוז הדבקות גבוה של 25% בדרום ומזרח אפריקה. בשנת 2006 שיעור ההימצאות של נגיף ה-HIV בין נשים בהיריון בדרום אפריקה עמד על 29.1%. העלאת המודעות לגבי יחסים בטוחים והידבקות דרך מגע בדם עזרו בהפחתת קצב ההדבקות במספר מדינות אפריקאיות שמממנות

- ומעודדות תוכניות חינוך לאומיות. שיעור ההדבקות עולה מחדש באסיה ובאמריקה. מספר המתים מאידס באפריקה צפוי להגיע ל-90 – 100 מיליון עד שנת 2025.
- בשנת 2003 רופא איטלקי בשם קארלו אורבאני (1956–2003) זיהה לראשונה תסמונת **SARS** שהיא תסמונת נשימה קשה וחדה כמחלה חדשה, מסוכנת להדבקות, למרות שהוא בעצמו נדבק ונפטר. המחלה נגרמת על ידי נגיף מתת משפחת נגיפי הקורונה (Coronavirus) שמכונה בשם SARS-CoV. מעשים מהירים שנעשו על ידי ארגוני בריאות לאומיים ובינלאומיים כמו ארגון הבריאות העולמי למשל, עזרו בהאטת ההדבקות וההעברה של המחלה ובסופו של דבר שברו את שרשרת ההעברה של המחלה, מה שעזר בהבאת המגפה המקומית לסיומה לפני הפיכתה למגפה. לעומת זאת, המחלה עוד לא הוכחדה והיא עדיין קיימת. היא יכולה להופיע מחדש.
- **חסינות לאנטיביוטיקה** - מיקרואורגניזמים עמידים **לאנטיביוטיקה**, יכולים לתרום להתפרצות מחדש של מחלה שנמצאת כרגע תחת שליטה¹. למשל, מקרי **שחפת עמידה** לטיפול היעיל הרגיל **בשחפת** מהווים גורם דאגה גדול למומחים בבריאות. מדי שנה, כמעט חצי מיליון מקרי שחפת חדשים עמידים בפני מספר תרופות (Multidrug-resistant tuberculosis - MDR-TB) מדווחים מסביב לעולם. לסין והודו יש את השיעור הגבוה ביותר של שחפת העמיד בפני תרופות. ארגון הבריאות העולמי (WHO) דיווח על כמעט 50 מיליון איש בכל העולם שנדבקו ב-MDR-TB, כאשר כ-79% מהמקרים מדובר בחסינות לשלוש אנטיביוטיקות או יותר.
- מגפת הקורונה (**COVID-19**), מסוף שנת **2019** ואילך. החלה **בוואוהאן**, **בירת מחוז חוביי שבסין**, ומשם נפוצה לעשרות מדינות בעולם. היא מחלה זיהומית הנגרמת על ידי הנגיף **SARS-CoV-2**, מתת משפחת נגיפי הקורונה. תסמיני המחלה דומים לתסמיני **השפעת** והם כוללים **חום**, **שיעול** ובעיקר בעיות בדרכי הנשימה. במקרים מסוימים המחלה עלולה להוביל **לדלקת ריאות** קשה, **לאי ספיקת כליות** ואף **למוות**. לפי **ארגון הבריאות העולמי**, עד ה-27 במרץ **2020**, נדבקו יותר מ-550 אלף בני אדם ברחבי העולם ויותר מ-25 אלף איש מתו. הרוב היחסי של הנדבקים הינו **מסין** - שהצליחה לבלום את התפשטות הנגיף באמצעות צעדים משמעותיים, בעוד הרוב היחסי של המתים הינו **באיטליה**, שאיבדה שליטה על המחלה. הנגיף מתפשט במהרה במדינות נוספות ברחבי העולם, ובראשן **איראן** ו**קוריאה הדרומית**.

מלחמות ביולוגיות

ב-1346, הגופות של הלוחמים המונגוליים שמתו ממגפה נזרקו מעל החומות של (besieged Crimean city of Kaffa, now Theodosia). אחרי מצור ממושך, שבמהלכו הצבא המונגולי תחת ג'אני ביג (Jani Beg) סבל ממחלה, הם הזניקו את הגופות של האנשים שנדבקו מעל החומות של העיר להדביק את התושבים. היו השערות שהמעשה הזה היה הסיבה להבאת המוות השחור לאירופה והתפשטותו בה.

האוכלוסייה האינדיאנית נהרסה בגלל המגע עם העולם הישן על ידי המגע עם מחלות פטאליות. לעומת זאת, ישנו רק מסמך אחד של מקרה של מלחמת חיידקים, שמערכת

את הקצין הבריטי ג'פרי אמהרסט (Jeffrey Amherst) והקצין השווייצרי-בריטי הקולונל הנרי בוקה (Henry Bouquet), שהתגובה המשותפת שלהם הייתה שימוש ברעיון של מתן שמיכות המזוהמות בחיידק [אבעבועות רוח](#) לאינדיאנים כחלק מתאונה הידועה בשם המרד של פונטיאק (Pontiac's Rebellion), שהתרחשה במהלך המצור על פורט פיט (Fort Pitt) בשנת 1763, בתקופה מאוחרת של המלחמה האינדיאנית-צרפתית. עדיין לא ברור אם הניסיון שלהם הצליח או לא. אבעבועות רוח אחרי [מרד פונטיאק](#) הניבה 400,000–500,000 (יכול להיות אפילו עד 1.5 מיליון [אינדיאנים](#)).

במהלך המלחמה הסינו-יפנית (1937–1945), [יחידה 731](#) בצבא הקיסרי היפני ביצעה ניסויים בבני אדם על אלפי אנשים, רובם סיניים. במבצע הצבאי שלהם הצבא היפני השתמש בסוגים שונים של נשק ביולוגי על חיילים ואזרחים סיניים. פרעושי מגפה, בגדים מזוהמים, אספקה מזוהמת ששמו אותם בתוך טילים. כולרה, אנתרקס ודבר שנגרמו בעקבות מעשים אלו גבו את חייהם של כ-400,000 אזרחים סיניים.

מגפה ביהדות

הגדרת מגפה ביהדות

ב[תלמוד](#) נאמר כי הגדרת דבר (מגפה שמתים בה, והיו קובעים בגינה יום תרועה ותענית) אם ישנם בעיר 500 איש ומתו בדבר שלושה מתים במשך שלושה ימים.

רבי [יוסף קארו](#) כתב ב[שולחן ערוך](#):

אִיזְהוּ דְּדָבָר, עִיר שְׂיֵשׁ בָּהּ ת"ק רַגְלֵי וַיֵּצְאוּ מִמֶּנָּה שְׁלֹשָׁה מֵתִים בְּשָׁלְשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה, הָרִי זֶה דְּדָבָר. יֵצְאוּ בְּיוֹם א' אוּ בְּד' יָמִים, אֵין זֶה דְּדָבָר. הָיוּ בָּהּ אֶלֶף וַיֵּצְאוּ מִמֶּנָּה שְׁשָׁה מֵתִים בְּג' יָמִים זֶה אַחַר זֶה, הָרִי זֶה דְּדָבָר. יֵצְאוּ בְּיוֹם אֶחָד אוּ בְּאַרְבָּעָה יָמִים, אֵין זֶה דְּדָבָר.

— שולחן ערוך אורח חיים סימן תקע"ז סעיף ב'

הנחיות להשמר בזמן מגפה

בתלמוד ובספרי ההלכה ישנה התייחסות לזהירות מיוחדת שנדרשת בזמן התפרצות של מחלה, כך למשל נאמר בתלמוד [דבר בעיר - כנס רגליך](#) (-הישאר בביתך).

רבי [משה איסרליש](#) כתב ב[הגהות הרמ"א](#) בשם תשובת [מהרי"ל](#):

עוֹד כְּתִבּוּ שְׂיֵשׁ לְבָרַח מִן הָעִיר כְּשֶׁדָּבַר בְּעִיר, וְיֵשׁ לָצֵאת מִן הָעִיר בְּתַחֲלַת הַדְּבָר, וְלֹא בְּסוּפוֹ. וְכָל אֵלוֹ הַדְּבָרִים הֵם מְשׁוּם סִכָּנָה, וְשׁוּמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם וְאֶסוּר לְסַמְדָּ אֲנִס אוּ לְסַכֵּן נִפְשׁוֹ בְּכָל פְּיוּצָא בְּזָה

— הגהה על השולחן ערוך יורה דעה סימן קט"ז סעיף ה'

רבי [אברהם אבלי הלוי גומבינר](#) כתב בחיבורו "מגן אברהם": "כשאבעבועות פורחים בתינוקות ומתים יש לגזור תענית, וכבר חיבר הגאון מוהר"ר משה סליחה ע"ז, ובש"ה כתב דכל אחד יבריא בניו מן העיר בעת הזאת ואם לא עשו זאת חייבים בנפשם".

בקמץ העליון: המשפט **אנקתם פסתם פספסים דיונסים** הנחשב שם כ"ב אותיות שבו כל אות מוחלפת באות אחרת מברכת הכהנים

כתב יד נוסף השמור באוסף משפחת ביל גרוס נקרא בשם הגנרי" – תפלות נגד המגפה. כתב היד שלפנינו נפתח במילים "שויתי יהוה לנגדי תמיד", ומיד לאחר מכן מזמור צא בתהלים, שבו שר הדובר על ההגנה שחש תחת כנפי הא-ל, ומציין את הצרות שיחסכו ממנו ובהן "דָּבַר הָאֵת" – ביטוי המפורש כמגפות ומחלות קשות. בהמשך מסופר סיפור עצירת המגפה בידי אהרן הכהן והקטורת שהקטיר, נוסף על מה שנקרא כמו מתכון.

בניגוד למקובלי צפת שהשתמשו בשמותיו הנסתרים של הא-ל כדי להושיע את עצמם, בחרו מחברי כתב היד לשלב טקסטים קאנוניים המספרים על ניצחון א-לוהים על מגפות שונות שפשו בעם ישראל. היות שהכתיבה היא כתיבה איטלקית מרובעת, ושם הצעיר שעבורו הוקדש כתב היד נשמר בסוף היצירה – "לזכות הבחור נעים יוסף צמח גבריאל דונאטי יצ"ו" נכתב שם – אפשר שכתב היד חובר באיטליה, סביב המאה ה-18 או ה-19.

לזכות הבחור נעים יוסף צמח גבריאל דונאטי יצ"ו

רק בפשקווילים מאוחרים תשתנה ותתרחב משמעות המילה 'מגפה', עד שתסמן עבור תולי המודעות כל חולי שפשה בארץ ישראל – ביולוגי, תיאולוגי או מוסרי. בתמוז תשמ"א/1980, נדפס ונתלה פשקוויל המזהיר ממגפת הארכיאולוגיה בארץ הקודש ה"מתפשטת והולכת לדאבונינו יותר ויותר, מזמן לזמן מתגלים אזורים חדשים, אשר מגפת הארכיאולוגיה אחזה בהם, בדרום ובצפון ובמרכז."

עצרו בעד המגיפה

מגיפת הארכיאולוגיה בארץ הקודש, מתפשטת והולכת לדאכוננו יותר ויותר, מזמן לזמן מתגלים איזורים חדשים בארץ, אשר מגיפת הארכיאולוגיה אחזה בהם, בדרום ובצפון ובמרכז. אמנם מטילה „אתרא קדישא“ את חיתתה על הארכיאולוגים, אך לא יותר ממה שאנשיה המסורים יכולים להטיל, והאת במסירות נשגבה מאין כמותה.

אם בכל ימות השנה נגפה ארץ ישראל בארכיאולוגיה, הרי עונתה ביותר היא המגיפה מחדשי הקיץ, כאשר רכבות המתיירים על ברכי הכפירה בתודית המתים, מצטרפים לשירות „הארכיאולוגיה הישראלית“, מתפרטים על נבעות ועמיקים לפי הרכבת הארכיאולוגים ומעוררים ומנכשים בקברות קדמונים במצפון נקי.

ההדת החרדית טרם התקיימה כראוי, נוכח מנשי החושש אשר הארכיאולוגיה מבצעת. המגיפה משהוללת ואין שצרי בעדה. אילו היינו הארכיאולוגים לגעת בקבר מרים בחר המנוחה, היה הציבור מלו מתקום, כי הפנת המטון בקבר הרוח וטור הטיב, מכרים וקובים רבים זו בעד, והם אשר יקמו דממה לסערה. לא כן הנוכח כמגרי תנאים ואמוראים או שאר נחו עזן מודות צדו-לפניהם יצא תצדיר ידי חובנו בעצות „אתרא קדישא“ על המטע.

**מהי החוזה אותה יבצעו הארכיאולוגים אשר תעורר את הציבור מתנומתו?
האין הציבור מסתפק במה שעוללו עד כה? מתי יבוא הקץ לתרדמה
העמוקה בה שקועה היהדות החרדית?**

אנשי „אתרא קדישא“ משועים לעזרת הציבור והוא אדיש מאד. ידע הציבור כי אי אפשר להם להמשיך בהגנה על מבחר קברינו אם הוא לא יתעב לימינם בכל אונג. אין בדירה אחרת לנלימת מגיפת הארכיאולוגיה. מאשר התפוממות כללית של הציבור כולו נגד הארכיאולוגים והמתמים עליהם.

**יתקום הציבור כאלפיו ורכבותיו. יקם דממה לסערה אדירה
אשר הריו יקיפו תכל ומלואה. אל דמי היהדות החרדית התייצבי
למלחמת מצוה והתאבקי עם שורדי קברותיך ער דרתם.**

**בואו בהמוניכם והצטרפו למבגן בכי ומספד בליל
תשעה באב**

והמקיים אמונתו לישני עפר יחיה מתים ברחמים רבים במהרה בימינו
אמן כן יהי רצון.

מגדל תלמי תשפ"א
החודש...

מגפת הארכיאולוגיה, פשקוויל משנת תשמ"א/ 1980

על מגפה אחרת, שמלווה אותנו עוד מימי היישוב העברי בארץ, אנו קוראים בפשקוויל ישן יותר: "פרצה בתוכנו מגפה של מכירת והאכלת נבילות וטרפות."

ב"ה

לישוב העברי בארץ!

נספח על הדעה מסכים ועל הקטנים שבחינו הפגמים השתלטה עלינו צרת בית אשר יש בה משום סכנה קיומנו והתפתחותנו בתוך חנם היהודי ובתוך בני ישראל. פיצה בתוכנו מנפה שר מכירת והאכרת נכרות וטרפות במוצות וכשוסים. כאילו חזו לא עמדו תרנו על הר סעי וכאילו חזו לא חזתה לנו תורה שרמה ומסורת אבות התקעבת כל דבר טמא. כי נבחה ובר טרפה מרובא או פני.

אחד מיסודי היסודות של קדושתה וטהרתה של האומה הישראלית הולך ומתערער גם בבית חייה.

השלחו הטרידור ואכילת הבשר כדת וכדיון היו והווים אחד הסימנים המובהקים המבדילים בין ישראל לעמים. מלבד האסורים החמורים שבאכילת החזיר והגמלי בשר נבילה וטרפה היה דממא-אכל דהורה, תמיד לגועל נפש לכל איש מישראל כל עוד שלא דהוציא את עצמו מדהכלר.

והנה הצענו ויבשתנו קמי אישים הטאים אשר באי לממא את איצנו הדיושה ואת עיינו הדיושות, ופתחו אמליוס וחנות, מסעדות ומטבחיים לטרפות ומבלות. ורבים מבני עמנו הדומים לעם הארץ, מונים ואוכלים מטמאים את נפסם, מטמאים את לבם ועיניהם מעל פניהם את צלם האלוקים ואת רגשי הטהרות ועני היותה, פיצה נראה זו הסערה ומסערה את לבב כל יהודי שלא לבח ברכבו עוד היום האחרון של גחלת הטהרות למסורת אבות ולמדי בני ישראל.

באספה רבה על רבנים, עסקנים, מלומדים וראעי עם מכל העדות החלט

להוקיע את עושי הנבלה ואת טומאת מעשיהם לעיני השמש

ולהכריז עליהם כעל עובדי העם והארץ, להתחזק מהם ומהמונם ביהדות ובצבור, לא להתארח אתם לחברת, לא להשכר להם בתים וחניות ולא לשכור מהם, לא להעסיקם ולא להתעסק עמהם בשום חברה ומוסד לא בחיהם ולא במונם. כי על כן את נפש העם הם קובעים, החסאים בנפשונם.

ומי לה- אלינו! איש לאחיו יאמר: חזק, בכל עוזנו, בכל מאמצינו, ובכל שארית כוחותינו נעמד נא כלנו על המשמר לעצור בעד הנגף ולהכחיד את הנגע הממאיר הזה מתוככי ארצנו והיה מחננו קדוש וטהור.

והי יהי בעורנו על דבר כבוד שמו. עד כי יבא המטהר והמצרף להחיש גאולתנו ופרות נפשנו. לראות בנחמה בבני הארץ במהרה ובית הי נכון יהיה בהר מרום הרים בכ"א.

נשיא הרבנות הראשית לארץ ישראל:

יצחק אייזיק הלוי הרצוג   בן ציון מאיר חי עוזיאל

הרבנות הראשית בחיפה:

ברוך מדקום   אלי ריינה   יהושע קניאל

הסמך והחשבונית יהיה רשמי הנשיא

להוקיע את אוכלי הנבלות, פשקוויל מתקופת היישוב

כתב-היד האחרון שנציג נוצר גם הוא באיטליה. הוא שמור כיום בספרייה הבריטית שבלונדון.

השינוי העיקרי בכתב היד האחרון נוגע למגפה שעימה התמודדו עתה יהודי איטליה – את הדבר (המוזכר בשמו) החליפה ה"קולירה מורביץ שנתפשה בקצת מדינות" ובתקווה ש"לא תאונה אלינו רעה לא יקרר בא-להנו". כתב יד זה, כמו רבים אחרים מסוגו, מקשר בין שמירת חוקי השם שניתנו למשה בסיני לבין בריאות היחיד והקהילה בימינו (המאה ה-19). ההבטחה נכתבה בפשטות: "כי אני אדוני רופאך, ועוד כתיב וזרחה לכם ירא שמי שמש צדקה ומרפא בכפניה."